

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 8/2008 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi jäsenvaltioiden pyrkimyksistä vähentää kasvi-huonekaasupäästöjään osana yhteisön kasvi-huonekaasupäästöjen vähentämissitoumusten täyttämistä vuoteen 2020 mennessä (EU taakanjako)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 6 päivänä maaliskuuta 2008 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi jäsenvaltioiden pyrkimyksistä vähentää kasvihuonekaasupäästöjään osana yhteisön kasvihuonekaasupäästöjen vähentämissitoumusten täyttämistä vuoteen 2020 mennessä (EU taakanjako) (U 8/2008 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että ympäristövaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vanhempi budjettisihteeri Päivi Valkama ja erityisasiantuntija Markku Stenborg, valtiovarainministeriö
- ympäristöjohtaja Veikko Marttila, maa- ja metsätalousministeriö
- ylitarkastaja Saara Jääskeläinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- ylitarkastaja Juha Turkki, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Jaakko Ojala, ympäristöministeriö

- jäsen Satu Hassi ja jäsen Kyösti Virrankoski, Euroopan parlamentti
- pääjohtaja Petteri Taalas, Ilmatieteen laitos
- erikoistutkija Kristiina Regina, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus
- tutkimuspäällikkö Jyri Seppälä, Suomen ympäristökeskus
- professori Peter Lund, Teknillinen korkeakoulu
- jätehuoltojohtaja Petri Kouvo, YTV Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta
- hallituksen puheenjohtaja Jussi Nykänen, GreenStream Network Oy
- ilmastoasioiden päällikkö Kari Kankaanpää, Fortum Oyj
- johtava asiantuntija Lassi Hietanen, Lassila & Tikanoja
- toimitusjohtaja Jouko Kinnunen, Motiva Oy
- toimitusjohtaja Matti Hilli, Vapo Oy
- asiantuntija Mikael Ohlström, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- asiamies Ilpo Mattila, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- johtaja Jukka Leskelä, Energiateollisuus ry
- energia- ja ympäristöpäällikkö Stefan Sundman, Metsäteollisuus ry

- johtaja Markku Leinos, Rakennusteollisuus RT ry
- energiainsinööri Kalevi Luoma, Suomen Kuntaliitto
- johtaja Martti Kähkö, Teknologiateollisuus ry
- toimitusjohtaja Katri Penttinen, Ympäristöyritysten Liitto ry
- toimitusjohtaja Jarmo Nupponen, Öljy- ja Kaasualan Keskusliitto
- hallituksen puheenjohtaja Satu Helynen, Finbio ry
- energiakampanjoitsija Lauri Myllyvirta, Greenpeace Pohjola ry
- ympäristönsuojelupäällikkö Jouni Nissinen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

- ekonomisti Harri Hietala, Suomen Yrittäjät ry
- ilmasto-ohjelman päällikkö Karoliina Auvinen, WWF Finland.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet seuraavat tahot:

- Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
- Finnisol ry
- Puuenergia ry

Viitetieto

Valiokunta on antanut asiaan liittyen lausunnot YmVL 7/2008 vp ja YmVL 9/2008 vp.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komission ehdotus koskee ilmasto- ja energia-paketin ns. päästökauppaan kuulumattomia sektoreita ja niille jäsenmaakohtaisesti asetettavia velvoitteita. Komission lähtökohtana on EU:n -20 prosentin päästövähennystavoitteen jakaminen päästökauppasektorin ja sen ulkopuolelle jäävien sektoreiden välillä (-21 % ja -10 %). Kyseinen jako perustuu kustannustehokkuuteen. Komission mukaan päästökaupan alueella on enemmän halvempia päästövähennyskeinoja (erityisesti sähköntuotannossa). Huomioon on otettu myös uusiutuvien energialähteiden lisäämistavoite (RES-tavoite) ja positiivisten markkinavaikutusten aikaansaamiseksi tarvittava hiiliton hinta.

Laskelmat perustuvat vuoden 2005 verifiointeihin päästötietoihin. Jäsenmaakohtaisessa velvoitteiden jaossa on käytetty BKT/capita-kriteeriä eli maksukykyä, mutta kuitenkin niin, että kenenkään velvoite ei ole suurempi kuin -20 prosenttia ja mikään jäsenmaa ei saa ylittää +20 prosentin lisäystä vuoteen 2020 mennessä. Kriteerin suoraan käyttöön liittyy muutamia poikkeuksia. Komissio on mm. ottanut huomioon jäsenmaan tiedossa olevia toimia, jotka vaikutta-

vat keskeisesti vähennysten toteutukseen, sekä tilanteet, jossa jäsenmaalle koituisi selvästi suurempia kustannuksia. Myös tasauksen käyttö (-20/+20 %) on osittain muiden kriteereiden ottamista mukaan, sillä eräät jäsenmaat olisivat muuten saaneet paljon korkeamman taakanjakoluvun.

Ehdotukseen sisältyy tiettyjä toimeenpanon joustavuutta lisääviä elementtejä. Niitä ovat: mahdollisuus käyttää Kioton kaudella 2008—2012 hankittuja päästöyksiköitä (3 % jäsenvaltion vuoden 2005 päästökaupan ulkopuolella olevista kasvihuonekaasupäästöistä) velvoitteen täyttämiseen ja mahdollisuus tasapainottaa (lainata tai siirtää) peräkkäisten vuosien välillä vuosivaihteluita (2 %). Myös Kioto-kaudella rekisteröidyistä hankkeista voidaan saada hyvitettyjä päästöyksiköitä vuodesta 2013 lähtien vuonna 2020.

Paketin kokonaiskustannuksista komissio esitti arvion, että se laskee vuonna 2020 BKT:n tasoa keskimäärin noin 0,5 prosenttia verrattuna perusuraan. Kustannustehokkuus sekä koko EU:n tasolla että jäsenmaiden keskinäisessä taakanjaossa on komission mukaan ollut johtava periaate päätösehdotusta valmisteltaessa.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti komission ilmasto- ja energiapaketin tavoitteisiin. Suomi on valmis tekemään oman oikeudenmukaisen osansa EU:n asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi. Suomelle ehdotettu kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisvelvoite on vaativa, mutta mahdollinen saavuttaa. Ilmasto- ja energiapaketin ehdotukset liittyvät kiinteästi toisiinsa, ja ehdotuksen käsittelyssä on otettava huomioon niiden yhteisvaikutukset kuhunkin jäsenvaltioon.

Valtioneuvoston mielestä ilmasto- ja energiapaketin ehdotuksista tulee päästä ratkaisuihin viimeistään ennen kuin Kööpenhaminassa 2009 päätetään kansainvälisen sopimuksen jatkosta Kioton velvoitekauden jälkeen vuodesta 2013 eteenpäin. Suomen tulee komission ehdotuksen mukaan vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 16 prosenttia päästökauppajärjestelmään kuulumattomilla sektoreilla vuoteen 2020 mennessä vuoden 2005 kasvihuonekaasujen päästömääristä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että vuonna 2020 päästökaupan ulkopuolisten sektorien kasvihuonekaasupäästöjen tulee olla noin 6 miljoonaa CO₂-tonnia pienemmät kuin vertailutilanteessa.

Ilmastonmuutoksen hillitsemisen pitkän aikavälin tavoitteiden kannalta on tärkeää, että päästökaupan ulkopuoliset sektorit osallistuvat asteittain päästöjen vähentämiseen. Pitkällä aikavälillä kaikilla keskeisillä päästöjä tuottavilla sektoreilla tulee olla tavoitteena laskeva päästökehitys.

Merkittäviä päästövähennyksiä tulee saada aikaan useilla sektoreilla, kuten asumisen, rakentamisen ja rakennuksissa tapahtuvan energian käytössä, liikenteessä, jätehuollossa ja

maataloudessa sekä eräillä päästökauppaan kuulumattomilla teollisuuden aloilla. Päästövähennykset tulee tehdä kustannustehokkaalla tavalla.

Valtioneuvosto on korostanut, että kansalliset olosuhteet tulee ottaa huomioon kasvihuonekaasujen jäsenmaakohtaisessa taakanjakopäätöksessä. Valtioneuvosto on todennut komission valitsemaan perusvuoteen 2005 liittyvän näkökohtia, joilla on kuitenkin tärkeämpi merkitys päästökauppasektorin päästöoikeuksien määrää laskettaessa. Päästökaupan ulkopuolisille sektoreille sopisi myös muu vertailuajankohta kuin vuosi 2005. Ajankohdan valinta on tärkeä määrittäessä oikeudenmukaista taakanjakoa jäsenmaiden kesken.

Valtioneuvosto on pitänyt esillä myös sitä, että komission taakanjaossa käyttämä kriteeri BKT/capita on liian yksinkertainen huomioidaan kansallisia erityispiirteitä. Valtioneuvosto on esittänyt BKT-lukujen korjaamista ostovoimalla ja muilla indikaattoreilla, jotta kansallisia lähtökohtia voitaisiin paremmin huomioida. Kioton pöytäkirjan mukaisten mekanismien avulla kaudella 2008–2012 hankittujen päästöyksiköiden joustava käyttö on myönteinen joustavuutta lisäävä tekijä toimeenpanossa. Valtioneuvosto tukee tätä joustavuuden lisäämistä toimeenpanossa. Komission ehdottamat määrät ovat liian rajoitettuja, ja mekanismien käytölle esitetyt reunaehdot sisältävät epävarmuustekijöitä.

Valtioneuvosto pitää hyvänä päästökehityksen seurannan ja raportoinnin kehittämistä ja sen liittämistä oleelliseksi osaksi nyt tehtävää päätöstä. Seurannan kehittäminen toimii myös kansallisesti tärkeänä välineenä varmistaa velvoitteiden oikea-aikainen täyttäminen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT***Perustelut******Ilmasto- ja energiapaketti vahvistaa EU:n edelläkävijäasemaa***

Valiokunta yhtyen valtioneuvoston kantaan suh-

tautuu myönteisesti komission ilmasto- ja energiapaketin tavoitteisiin katsoen, että ehdotukset vahvistavat EU:n edelläkävijän asemaa kansainvälisessä ilmastopolitiikassa. Valiokunta painottaa, että paketin keskeisistä ehdotuksista tulee saada ratkaisu mahdollisimman nopeasti, kui-

tenkin viimeistään ennen EU:n parlamenttivaaleja ja ennen kuin kansainvälisen ilmastopöytäkirjan jatkosta päätetään Kööpenhaminassa vuonna 2009. EU:lla on ollut edelläkävijän rooli kansainvälisessä ilmastopolitiikassa, ja sen tulee pystyä toimimaan uskottavasti omien sitoumustensa osalta myös vuoden 2012 jälkeistä aikaa koskevasta ilmastopöytäkirjasta päätettäessä. Edelläkävijän rooli tulee säilyttää, sillä teollisuusmaat ovat pääosin aiheuttaneet ilmastomuutoksen käynnistymisen, vaikka esimerkiksi EU:n suhteellinen osuus globaaleista päästöistä koko ajan pieneneekin.

Valiokunta korostaa myös, että ilmastomuutoksen haaste vaatii ehdotusta mittavampia päästövähennyksiä tulevina vuosikymmeninä. EU on sitoutunut joka tapauksessa 20 prosentin päästövähennykseen, mutta tavoite nousee 30 prosenttiin, jos saadaan aikaan kansainvälinen sopimus, jossa muut kehittyneet maat sitoutuvat vastaaviin päästövähennyksiin ja taloudellisesti edistyneemmät kehitysmaat sitoutuvat osallistumaan pyrkimykseen riittävässä määrin vastuidensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Siksi on tärkeää, että kehityksen suuntaa pystytään kääntämään mahdollisimman nopeasti. Esimerkiksi Sir Nicholas Sternin vuonna 2006 julkaiseman raportin mukaan ilmastomuutoksen pysäyttäminen nyt maksaa noin prosentin maailman BKT:stä, mutta viivyttely aiheuttaa sen, että ilmastomuutoksen hinta nousee jopa 5–20 prosenttiin BKT:stä.

Energiamarkkinoiden murros ja EU:n edelläkävijäys tulee nähdä voimavarana, joka luo merkittäviä mahdollisuuksia kestävä kehityksen vaatimukset täyttävän teknologian toimittajille ja energiantuottajille avaten uusia liiketoimintamahdollisuuksia myös suomalaisille yrityksille, joiden osaamisella on jo ennestään hyvä maine. Olennaista on myös energiansäästöön liittyvä uusi teknologia, joka energianhinnan noustessa muuttuu kannattavaksi. Systemaattinen panostus teknologian kehittämiseen alentaa pitkällä tähtäimellä varmimmin CO₂-päästöjen rajoittamisen kustannuksia sekä yritystasolla että koko kansantaloudessa. Myös hiilidioksidin talteenotto- ja varastointiteknologian (CCS) kehittämi-

nen on perusteltua, koska fossiilisia polttoaineita joka tapauksessa käytetään tulevaisuudessaakin maailmanlaajuisesti energiantuotantoon ja teknologialle on siten kysyntää. Teknologia on kuitenkin vasta kokeiluvaiheessa. Ilmasto- ja energiapakettiin kuuluu myös direktiiviehdotus hiilidioksidin talteenotosta. Valtioneuvosto valmistelee siitä erillisen kirjelmän, ja valiokunta ottaa siihen kantaa erikseen.

Tärkeää on myös toimenpiteiden ympäristövaikutusten arviointi kokonaisuutena. Kasvihuonekaasupäästöjen vähetessä myös muut päästöt, kuten happamoittavat päästöt ja hiukkaspäästöt vähenevät. Keskeistä on pyrkiä arvioimaan ilmasto- ja energiapaketin vaikutuksia kokonaisuutena, koska paketin osat vaikuttavat toisiinsa ja eri toteutustavoilla on erilaisia vaikutuksia.

Valiokunta viittaa tässä yhteydessä myös uusiutuvan energian direktiivin tarkistamisesta antamaansa lausuntoon YmVL 7/2008 vp ja päästökauppadirektiivin tarkistamisesta antamaansa lausuntoon YmVL 9/2008 vp.

Päästökauppasektorin ulkopuolisten päästöjen vähentäminen

Komissio esittää ehdotuksessaan, että jäsenmaille asetetaan velvoite vähentää myös päästökauppasektorin ulkopuolisia, kuten liikenteestä, rakentamisesta, maataloudesta ja jätehuollosta aiheutuvia, kasvihuonekaasupäästöjä. Valiokunta korostaa, että tavoite on huomattavasti helpommin saavutettavissa, jos samanaikaisesti energian käytön kasvu pystytään taittamaan laskuun. Suomessa on monilla aloilla erittäin merkittäviä energiansäästömahdollisuuksia, jotka tulee saada toteutumaan käytännössä.

Valiokunta katsoo, että ilmastomuutoksen hillitsemiseksi on olennaista kaikkien päästökaupan ulkopuolisten sektoreiden osallistuminen päästöjen vähentämiseen kustannustehokkaalla tavalla. Kustannustehokkuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon aikajänne, monet uudet keinot voivat olla aluksi perinteisiä keinoja kalliimpia, mutta kymmenen vuoden kuluttua tilanne on todennäköisesti erilainen.

Suomen osuus taakanjaosta on -16 prosenttia, joka käytännössä tarkoittaa sitä, että vuonna

2020 päästökaupan ulkopuolisten sektoreiden kasvihuonepäästöjen tulee olla noin kuusi miljoonaa hiilidioksiditonnia pienemmät kuin vertailutilanteessa. Valiokunta painottaa, että kasvihuonepäästöjen vähentämisen merkitystä korostavat viimeaikaiset tiedot siitä, että päästöt kasvavat maailmanlaajuisesti selvästi ennakoitua nopeammin. Valiokunta pitää tärkeänä, että kansallisessa valmistelussa valmistaudutaan jo nyt siihen, että Suomenkin tavoite tulee jatkossa tiukentumaan esitetystä -16 prosentista.

Valiokunta katsoo, että kaikilla keskeisillä päästöjä tuottavilla sektoreilla tulee saada aikaan pysyvästi laskeva päästökehitys. Päästöjen vähentämistoimenpiteillä voidaan pitkällä tähtäimellä vähentää sopeutumistarvetta ilmastomuutokseen ja vähentää niitä suuria kustannuksia, joita ilmastomuutos tulevaisuudessa aiheuttaa. Valiokunta korostaa ilmastomuutoksen hillinnän kiireellisyyttä, sillä nopeasti tehtyjen toimien vaikutusten merkitys kasvihuoneilmiön hillinnässä on suurempi kuin myöhemmin tulevaisuudessa aikaan saatavien päästövähennysten.

Päästöjen vähentämisessä tarvittavista toimenpiteistä, samoin kuin painopisteiksi valittavista sektoreista, jäsenvaltiot voivat ehdotuksen mukaan päättää itsenäisesti. Hallitus valmistelee kansallista ilmasto- ja energiastrategiaa, joka sisältää tarkemmat ehdotukset myös päästökaupan ulkopuolisten sektoreiden päästöjen vähentämisestä. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että strategian valmistelun yhteydessä selvitetään ja tuodaan esiin kaikkien toimenpiteiden elinkaarivaikutukset päästövähennyksineen sekä muut ympäristövaikutukset.

Rakentaminen ja asuminen

Valiokunta toteaa, että rakentaminen ja asuminen kuuluvat päästökauppasektorin ulkopuolisiin keskeisiin sektoreihin, joilla kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä tulee nopeasti tehostaa. Asumisesta aiheutuvat kasvihuonekaasupäästöt ovat noin 30 prosenttia Suomen kaikista kasvihuonekaasupäästöistä. Rakennusten ja asumisen osalta energiatehokkuutta lisäävien

vaikuttamiskeinojen tulee kohdentua sekä uudisrakentamiseen että nykyiseen rakennuskantaan.

Valiokunta toteaa, että olemassa olevalla rakennuskannalla on ratkaiseva merkitys energiatehokkuuden parantamisessa, kun rakennuskanta uusiutuu noin 1 prosentin vuodessa ja siten ennen vuotta 2020 ehditään rakentaa korkeintaan 15 prosenttia tulevasta rakennuskannasta. Merkittävä osa rakennuskannasta on tulossa elinkaarensa siihen vaiheeseen, jossa energiatehokkuustoimenpiteitä on järkevää ja mahdollista tehdä peruskorjausten yhteydessä. Valiokunta korostaa, että olemassa olevan rakennuskannan energiatehokkuuden parantaminen edellyttää julkisia ohjaustoimenpiteitä.

Valiokunta katsoo, että olemassa olevien rakennusten energialuokittelun kehittäminen antaa pohjaa viranomaisten ohjaaville toimenpiteille. Nykyisiä laskentamenetelmiä tulee kehittää pikaisesti, jotta energiatodistusten luotettavuutta voidaan parantaa. Energialuokittelun kehittäminen helpottaisi rakennuskannan energiakorjausten priorisointia, jolloin energiataloudellisesti heikoimmat rakennukset voitaisiin peruskorjata ensin. Tulee myös selvittää mahdollisuudet laajentaa kotitalousvähennys kattamaan korjauspalvelut.

Uudisrakentamisen osalta keskeisintä on lisätä energiatehokkuutta esimerkiksi rakennusten ulkovaippaa paksuntamalla ja siirtymällä ripeästi rakentamaan passiivitaloja. Rakennusten ulkovaipan osuus on noin 40 prosenttia kokonaisenergian kulutuksessa, joten olennaista on keskittyä myös lämmityksen, käyttöveden ja ilmanvaihdon laitteistojen energiankulutuksen pienentämiseen. Merkittävä osa asumisen energias- ta kulutetaan myös valaistukseen. Sen vuoksi energiaa säästävien lamppujen teknologian kehittämistä ja käyttöä tulisi edistää.

Valiokunta pitää tärkeänä, että rakennusalan normiohjausta tehostetaan rakennusmääräyskoelman energiatehokkuuden minimivaatimustasoa nostamalla. Rakennusalan normiohjaus on osoittautunut toimivaksi keinoksi, jonka avulla voidaan kustannustehokkaasti ja tasapuolisesti kilpailumahdollisuudet ylläpitäen edistää energiatehokkuutta. Valiokunta katsoo, että rakenta-

mismääräyksiä tulee harkitusti tiukentaa, jotta energiankulutusta voidaan uusissa rakennuksissa pienentää.

Yhdyskuntarakenne vaikuttaa keskeisesti sekä liikenteen että asumisen ja rakentamisen aiheuttamiin päästöihin. Tavoitteellisuutta ja osaamista on lisättävä myös maankäytön suunnittelussa, jotta yhdyskuntarakennetta saadaan eheytettyä. Kaavamääräyksiä voidaan ohjata lämmitystapamuutoksia kestävämpään suuntaan. Valiokunta arvioi, että tehokas keino on lämmitystapamuutosten ja energiatalouden parantamisen taloudellinen tukeminen. Lisäksi tarvitaan kokonaisvaltaista sääntelyotetta; esimerkiksi tulee selvittää mahdollisuudet rakentaa korjausrakentamisen yhteydessä rakennusoikeudesta riippumatta pellettilämmityksen tai muun bioenergian vaatima varastointitila vanhoihin omakotitaloihin. Bioenergiälämmityksen saaminen lisälämmönlähteeksi leikkaisi kustannustehokkaasti kylmien vuodenaikojen sähkönkulu-tushuippuja.

Valiokunta pitää tärkeänä, että energiatehokkuuden lisäämisen ja energian säästämisen lisäksi kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään luomalla edellytyksiä uusiutuvien energialähteiden käytölle asumisessa muun muassa uusien taloudellisten ohjaustoimien avulla. Paikallisiin uusiutuviin energialähteisiin perustuvia energiaratkaisuja tulee tukea ja energiaratkaisujen kehittämisen lainsäädännöllisiä esteitä poistaa. Biomassasta tuotetulle paikalliselle sähköenergialle ja sen paikalliselle käytölle tulee luoda hyvät edellytykset. Maa- ja metsäbiomassasta saadaan suurimmat kasvihuonekaasuvähennyshyödyt ohjaamalla se sähkön- ja lämmöntuotantoon.

Liikenteen päästöjen vähentäminen

Komissio on tehnyt ilmasto- ja energiapaketin rinnalla useita liikenteen energia- ja ilmastosäädösehdotuksia. Valiokunta toteaa, että liikenteen osuus Suomen hiilidioksidipäästöistä on noin neljännes ja kaikista kasvihuonepäästöistä noin viidennes. Esitetty vähennys on erittäin haasteellinen, koska -16 prosentin tavoite liikenteessä tarkoittaisi 2,16 miljoonan hiilidioksiditonin päästövähennystä verrattuna vuoden

2005 tasoon. Tavoitteeseen pääseminen vaatii erittäin laajan keinovalikoiman käyttöönottoa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että koko liikennesektoria tarkastellaan kokonaisvaltaisesti liikku-misen ohjauksen näkökulmasta. Ajoneuvotekno-logian käyttöönotto on pitkällä aikavälillä tärkein ja vaikuttavin keino liikenteen päästöjen vähentämisessä, mutta samalla liikennesuoritteiden kasvu tulee kääntää laskuun taloudellisten ohjauskeinojen ja informaatio-ohjauksen avulla. Keskeistä on kannustaa kestäväään liikkumiseen vaikuttamalla liikkumistarpeeseen, liikkumistapaan ja parhaisiin käytäntöihin. Parhailla käytännöillä tarkoitetaan esimerkiksi ihmisten käyttötarpeeseen parhaiten sopivan auton valintaa. Autoveron muutosten myötä auton ostajille tulee tarjota helposti saatavilla olevaa puolueetonta tietoa auton valintaa varten.

Raide- ja joukkoliikenteen investointiohjelma tarkoittaa suuria pääkaupunkiseudun raide- ja joukkoliikenteen investointeja. Valiokunta toteaa, että raide- ja joukkoliikenteen investointien vaikutukset näkyvät usein vasta pitkällä aikavälillä. Toinen pitkällä aikavälillä vaikuttava tekijä on yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ja sitä kautta palvelujen parempi saavutettavuus joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen avulla. Muita kehitettäviä toimia ovat pysäköintipoliitiikka, liityntäliikenteen kehittäminen, liikennesektorin energiatehokkuussopimukset, työmatkaliikenteen ohjaustoimenpiteet, kevyen liikenteen verkoston parantaminen, liikenteen hinnoittelun kehittäminen sekä älykkään liikenteen ratkaisut.

Valiokunta korostaa, että ollakseen tehokasta ohjauksen tulisi olla kokonaisuutena sellaista, että ihmisillä on toimivia vaihtoehtoja yksityis-autoilulle. Jos auton käyttämisestä tehdään tulevaisuudessa olennaisesti nykyistä kalliimpaa, tulee sille olla todellinen vaihtoehto eli lähinnä joukkoliikennettä on kehitettävä samanaikaisesti. Joukkoliikenteessä pitää panostaa täsmällisyyteen, luotettavuuteen ja kilpailukykyiseen hinnoitteluun. Joukkoliikenteen parantamisen ja kevyen liikenteen edistämisen tulee tapahtua samaan aikaan kuin uudet maksut tai veronkorotukset otetaan käyttöön, sillä alueelliset tasa-ar-

vo- ja oikeudenmukaisuuskysymykset ovat sääntelyn hyväksyttävyyden kannalta keskeisiä.

Maatalous

Valiokunta toteaa, että maatalouden kasvihuonekaasupäästölaskelmiin sisältyy huomattavia epävarmuuksia, minkä vuoksi tarvitaan lisää tutkimustietoja maatalouden päästöistä sekä myös mahdollisista hiilinieluista. Yleisesti arvioituna 16 prosentin päästövähennystavoitteen saavuttaminen vaatii merkittäviä toimia maataloudessa, jos maataloustuotannon kokonaismäärä ei ale. Maataloudessa hajautettu energian tuotanto, energiatehokkuus ja biojätteiden hyödyntäminen sekä viljely- ja lannoituskäytäntöjen kehittäminen ovat keskeisimpiä toimenpiteitä päästösehdotusten tavoitteiden saavuttamisessa.

Valiokunta arvioi, että biokaasutuotannon lisääminen on lupaavin keino lisätä bioenergian tuotantoa maataloudessa. Biokaasun tuotannon lisääminen olisi perusteltua energiatuotannon lisäksi myös muiden hyötyjen takia. Lannan mädättäminen vähentää hajuhaittoja ja edistää typen käyttökelpoisuutta kasveille ja vähentää väkilannoituksen käytön tarvetta. Myös lannan polttomahdollisuuksia tulee selvittää. Erityisesti puukuivikkeiden hevosennan energiakäytön esteet tulee poistaa.

Jätehuolto

Valiokunta korostaa jätehierarkian merkitystä jätepolitiikan ohjaavana periaatteena. Keskeisenä tavoitteena tulee siten olla ensisijaisesti jätteen synnyn ehkäisy, sitten uudelleen käyttö, hyödyntäminen materiaalina, hyödyntäminen energiana ja viimekädessä loppukäsittely. Valiokunta korostaa, että kaikessa toiminnassa materiaalihokkaat ratkaisut vähentävät kasvihuonepäästöjä. Jätteistä aiheutuu noin 3 prosenttia Suomen kasvihuonekaasupäästöistä. Jätteistä tuotettujen biopolttoaineiden, kuten biokaasun, kasvihuonekaasutase on hyvä verrattuna useimpiin muihin biopolttoaineen tuotantoketjuihin.

Valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteenä on, että vuonna 2016 yhdyskuntajätteistä kierrätetään materiaalina 50 prosenttia ja hyödynnetään energiana 30 prosenttia.¹ Loppusijoi-

tettavaksi kaatopaikoille päätyisi enintään 20 prosenttia yhdyskuntajätteistä. Kaatopaikoista annetussa neuvoston direktiivissä (1999/31/EY) muun ohella edellytetään, että jäsenvaltiot ehkäisevät kaatopaikkojen metaanipäästöjä vähentämällä kaatopaikoille sijoitettavan biohajoavan yhdyskuntajätteen määrää siten, että vuonna 2016 biohajoavaa yhdyskuntajätettä sijoitetaan kaatopaikalle enintään 35 prosenttia laskettuna vuoden 1994 syntyneestä jätemäärästä (2,1 milj. tonnia). Metaanipäästöjen vähentäminen on tärkeää, koska metaani on voimakas kasvihuonekaasu.

Valiokunta painottaa, että jätehuollon käyttämätön potentiaali kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi tulee hyödyntää nykyistä tehokkaammin. Yhdyskuntajätteen kompostointi- ja mädätyslaitosten kapasiteetti pitäisi nostaa yli kaksinkertaiseksi nykyisestä vuoteen 2016 mennessä. Lisäksi kiinteistökohtaista kompostointia tulee lisätä. Kaatopaikkakapasiteettia tarvittaisiin vain kolmannes nykyisestä. Valtakunnallisen jätesuunnitelman mukaan jätteen energiahyödyntämistä lisätään. Jätteen polton hiilidioksidin ominaispäästöt ovat vain noin kolmasosa kivihiilen päästöistä. Valiokunta korostaa, että samalla tulee kuitenkin huolehtia siitä, että poltoon ei merkittävässä määrin ohjaudu kierrätykseen soveltuvaa jätettä. Biohajoavien jätteiden sijoittamista kaatopaikalle tulee rajoittaa ja biokaasulaitosten rakentamista lannan sekä jätteiden hyödyntämiseksi tulee edistää. Tavoitteena tulee olla myös kaiken maaseudun elinkeinotoiminnassa syntyvän lannan hyödyntäminen.

Energiansäästö ja informaatio-ohjaus

Valiokunta pitää välttämättömänä viestinnän ja olemassa olevan tiedon jakamisen resurssien pikaista kasvattamista. Suomessa on suuri tarve lisätä huomattavasti osaamista ja saatavilla olevaa tietoa uusiutuvasta energiasta ja energiatehokkuudesta. Tällä hetkellä puolueettomalle tiedolle on kasvavaa kysyntää, johon ei ole pystytty vastaamaan niukkojen resurssien takia. Hyvä-

¹ Valtioneuvoston 10.4.2008 hyväksymä valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2016

nä esimerkkinä on Motivan ja ympäristöministeriön hiljattain avaama neuvontapalvelu, joka vastaa kuluttajien kysymyksiin rakennusten energiatodistuksista.

Suomessa on panostettu energiatehokkaan teknologian kehittämiseen, mutta sitä ei ole vielä riittävästi saatu otettua käyttöön. Korkeatasoista osaamista on erityisesti metsä- ja metalliteollisuuden prosessiteknikassa sekä prosessiautomaatioissa (taajuusmuuttajat). Hyvä esimerkki kannattavasta energiansäästöstä on sähkömoottorien taajuusmuuttajat. Taajuusmuuttajilla voidaan säätää moottorin nopeutta ja vähentää siten sähkönkulutus jopa puoleen. Taajuusmuuttajien asentamisella myös olemassa oleviin moottoreihin voidaan vähentää oleellisesti sähkön kokonaiskulutusta. Vaikka taajuusmuuttajien asennus olemassa oleviin moottoreihin on usein hyvin kannattavaa, eivät yritykset ole toisistaan riittävästi panostaneet energiansäästösuunnitteluun.

Kuluttajat, teollisuus ja päättäjät tarvitsevat luotettavaa ja puolueetonta tietoa tarpeellisista käytännön toimenpiteistä energian säästämiseksi ja energiatehokkuuden lisäämiseksi. Tiedon kysyntä kasvaa nopeasti monilla sektoreilla. Jäteneuvonnan organisointia ja vastuuta tulee selkiyttää sekä selvittää mahdollista kuntien vastuuta laajemmasta kestävästä kulutuksen neuvonnasta nykyisen jäteneuvonnan lisäksi. Puolueetomalla energia- ja ilmastoasioihin suunnatulla neuvonnalla voitaisiin myös edesauttaa kuntien ja muun julkisen sektorin työtä päästöjen vähentämisessä.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 22 päivänä huhtikuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Rakel Hiltunen /sd
vpj. Pentti Tiusanen /vas
jäs. Marko Asell /sd
Christina Gestrin /r
Tanja Karpela /kesk
Timo Kaunisto /kesk
Merja Kuusisto /sd
Petteri Orpo /kok

Sanna Perkiö /kok
Janne Seurujärvi /kesk
Tarja Tallqvist /kd
Kimmo Tiilikainen /kesk
Oras Tynkkynen /vihr
Pauliina Viitamies /sd (osittain)
Henna Virkkunen /kok.

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Jaakko Autio
valiokuntaneuvos Marja Ekroos.